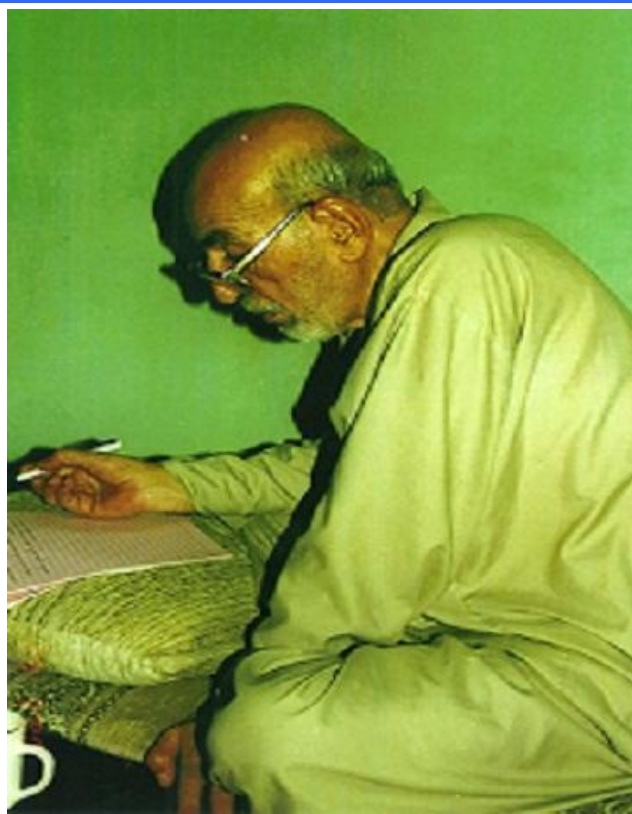

تاریخ نشر ۲۰۱۱/۰۳/۲۷

نویسنده : رزاق ویدی

استاد پروفیسور محمد رحیم الهام

زبان‌شناس ، پژوهشگر و شاعر

استاد محمد رحیم الهام فرزند فضل الدین در سال ۱۳۱۰ هجری شمسی در چهاردهی کابل چشم به جهان گشود. تعلیمات اسلامی و مروج آن زمان را نزد عم خود حاجی صدرالدین مشهور به حاجی ملا فرا گرفت. تعلیمات ابتدایی را در لیسه نوری کابل (محمود طرزی) آغاز نمود. در سال ۱۳۲۸ در لیسه غازی تحصیلات ثانوی خویش را ادامه داد و در سال ۱۳۳۱ فارغ مکتب گردید.

در سال ۱۳۳۲ شامل پوهنځی (دانشکده) زبان و ادبیات پوهنتون (دانشگاه) کابل گردید. در سال ۱۳۳۵ تحصیلات خویش را به پایان رسانید و به حیث اسیستانت به رتبه علمی پوهیالی در پوهنتون کابل و پوهنځی ادبیات شروع به کار کرد.

در سال ۱۹۶۲ میلادی برای فراگیری تحصیلات به ایالات متحده آمریکا سفر کرد و در سال ۱۹۶۵ پس از دریافت ماستری در زبان‌شناسی و دیپلوم تخصص در زبان انگلیسی به کابل آمد. همچنان برای شش ماه جهت آموختن ادبیات انگلیسی به هند سفر کرد.

استاد الهام در سال ۱۳۵۶ یکسال برای تدریس زبان و ادبیات فارسی دری به پوهنتون اومها به ایالات متحده آمریکا سفر کرد. همچنان سفر های به هند، پاکستان، ایران، روسیه، یونان و انگلستان داشت. وظایفی چون مسوول دیپارتمنت ادبیات زبان دری پوهنځی ادبیات، مسوول موسسه زبان‌شناسی افغانستان، ترجمان در بخش نشرات خارجی آژنس باختر، عضو هیئت تحریر مجله ادب و ورمه (نسیم)، مجله پشتون ریغ (صدای افغان)، مجله هنر، مدیر مسوول مجله علوم اجتماعی، نطق رادیو، پرودیوسر پروگرامهای دگلو کاروان (کاروان گلها) و هنر او ژوند (هنر و زندگی) و دیگر پروگرامهای ادبی رادیو افغانستان، رئیس کمیسیون انسجام تحقیقات زبان و ادبیات اکادمی علوم افغانستان و عضو دارالانشاء کمیسیون تحقیقات زبانی و ادبی اکادمی علوم را به عهده داشت.

استاد الهام شاعر و نویسنده بزرگ کشور بوده که در حدود یکصد و هفتاد اثر علمی، کتابها و مقالات به زبانهای دری، پشتو و انگلیسی تالیف و ترجمه کرده است که شامل موضوعات زبان‌شناسی، فلسفه، زیبایی شناسی و جامعه شناسی میباشد. همچنان به ابتکار اودر دیپارتمنت ژورنالیزم پوهنځی علوم اجتماعی مضمون جدیدی به نام پروسیه ارتباط همگانی تدریس میگردید.

پوهاند (پروفیسور) الهام در کنفرانسها و سیمینار های بین المللی در کشور های مختلف اشتراک فعال داشته و جوایزی مانند جایزه رحمان بابا در شعر دری (اطلاعات و کلتور) جایزه درجه اول پیر روشن در زبان‌شناسی (اطلاعات و کلتور) مدال پوهنه (دانش) از وزارت تعلیم و تربیه، و تحسین نامه های وزارت تحصیلات عالی و مسلکی را کسب نموده است.

در سال ۱۹۸۹ به تاجکستان سفر کرد و پس از گرفتن درجه دکتورا در زبان‌شناسی دوباره به کابل برگشت.

در سال ۱۹۹۲ بعد شروع جنگهای داخلی و تنظیمی در افغانستان به شهر پشاور پاکستان مهاجر شد و در همانجا به حیث مدیر مسوول نشریه اتحادیه نویسندگان آزاد افغانستان (وفا) ایفای وظیفه کرد. در عین حال مدیریت نشرات کتب درسی در (جی. تی. زید بیفایر) موسسه کمک برای معارف مهاجرین افغان در پشاور پاکستان نیز به عهده داشت.

استاد الهام در سالهای مهاجرتش در پاکستان اشعار، نوشته ها و مصاحبه های بیشماری داشت که در آن از مداخله پاکستان در امور داخلی افغانستان بار ها یاد کرده اند. به همین دلیل دولت پاکستان پوهاند الهام را از آن کشور اخراج و به افغانستان فرستاد. او پس از پشت سر گذشتادن مشکلات زیاد در ماه جولای سال ۲۰۰۰ میلادی با فامیلش به ایالت اریزونیای ایالات متحده امریکا پناهنده شد.

در امریکا مدتی به تدریس زبان انگلیسی در کورسها (آی آر سی) پرداخت. همچنان به کار های علمی و ادبی اش ادامه داد و در نشریه های مختلف مانند درد دل افغان و نشریه های دیگر آثار اش به چاپ میرسید.

در سال ۲۰۰۱ در کنفرانس بیدل شناسی که از طرف خانه آینه در ویرجینیای امریکا به خاطر بزرگداشت از سالروز وفات میرزا عبدالقادر بیدل دایر گردید شرکت نمود. استاد در کنفرانسهای آگاهی مهاجرین از قوانین امریکا و آشنا ساختن آنان با زندگی اجتماعی و فرهنگ امریکا به طور متداوم اشتراک می نمود.

«استاد الهام، به زبانهای دری و پشتو می نوشت و همچنان به زبان انگلیسی کاملاً مسلط بود که ترجمه های خوبی از اشعار انگلیسی از ایشان برجامانده است.

تخصص استاد الهام در زبانشناسی است و اما استاد در زمینه زبانشناسی، تیوری ادبیات، تیوری هنر، نقد شعر و ترجمه شعر آثار ناب و بکری از خویش بیادگار مانده است.

استاد کارهای ژورنالیستیک نیز داشته است که در آن شمار می شود حد اقل از سه نشریه نام برد که استاد مؤسس و مدیر مسوول آن بوده است:

۱- مجله وژمه: نشریه علمی - تحقیقی زبان و ادبیات پشتوی دانشگاه کابل

۲- جریده مساوات: نشریه آزادملي که از سیاست دولت انتقاد می کرد.

۳- مجله علوم اجتماعی: نشریه علمی - تحقیقی علوم بشری دانشگاه کابل.

از استاد الهام به زبانهای دری، پشتو و انگلیسی اشعاری زیادی برجا مانده است. يك مجموعه شعري استاد بنام "نغمه های بي اثر" در سال ۱۳۴۰ برنده جایزه ادبی رحمان بابا گردید. در سال

۱۳۴۶ از استاد الهام مجموعه شعري “ دشت ” بدست نشر رفت . در سال ۱۳۵۰ بارديگر شعر استاد الهام برنده جايزه رحمان بابا گرديد.

آثار تحقيقي علمي :

از استاد پروفيسور الهام آثار علمي به چهار گونه بر جا مانده است : كتابهاي چاپي ، كتابهاي درسي كه به گونه گسترتر براي دانشجويان توزيع گرديده است ، رساله هاي كه به گونه مسلسل درچندين شماره

يك مجله چاپ گرديده است ومقالات تحقيقي آماده شده درسمينار ها و در رابطه به موضوعات مهم علمي وادبي كه در مجلات ادب ، كابل ، علوم اجتماعي ، عرفان ، وژمه ، خراسان ، فولكلور ، رهنماي كتاب ژوندون ؛ روزنامه هاي زيري ، پامير ، مساوات ، انيس وهمچنان در دايره المعارف آريانا ، سالنامه كابل ومجموعه هاي مقالات نشر شده به مناسبت هاي چون : سمينار رسانه هاي گروهي ، امير خسرو دهلوي ، يادي ازماركس ، دهجري ياد ، ياد محي الدين افغان ، سمينار بين المللي پير روشن و... نشر گرديده است .

پروفيسور الهام پس از نيم قرن خدمت به مردم، زبان ؛ فرهنگ و ادبيات كشورش به تاريخ ۳ اپريل سال ۲۰۰۳ به عمر هفتاد سالگي در اثر بيماري لاعلاج جهان فاني را وداع گفت و نظر به وصيت خود ش كه هميشه مي گفت خانه واقعي من افغانستان است در حضيضه آبايي شان در كابل به خاك سپرده شد.

از استاد الهام دوپسر به نامهاي كنشكا و يما و هشت دختر به نامهاي قدسيه، صوفيه، سلما، ليلا، فريده، ميترا، ستاره و مريم به جا مانده است.

فهرست كتابهاي چاپي

شماره	نام كتاب	ناشر	سال چاپ	صفحه
1 -	روش جديد در تحقيق دستور زبان دري	دانشگاه كابل	1349	171
2 -	تيوري نحو	دانشگاه كابل	1358	137
3 -	دپشتو گرامر (ترجمه از انگليسي هربرت پنزل)	دانشگاه كابل	1320	240
4 -	دگرامري اصطلاحاتولندي قاموس (قاموس مختصر اصطلاحات)	دانشگاه كابل	1320	40

231	1349	مطبعة معارف	دپشتو اساس کورس	5-
150	1358	دانشگاه کابل	تيوري هاي ادبي ونقد ادبي	6-
44	1346	اطلاعات وکلتنور	دشت (مجموعه شعر)	7-
		تاجکستان	لندي هاي پشتو (با ترجمه فارسي وانگليسي)	8-
73	1344	دانشگاه کابل	مقدمه يي بردستور زبان	9-
73	1345	دانشگاه کابل	بحث هاي در علم زبان	10
200		اکادمي علوم	پشتو خج حيرنه (فشارشناسي پشتو ترجمه از انگليسي پرژي بچکا)	11

2-رساله هاي گسستنر شده و نشر شده در مجلات علمي وادبي کشور

شماره	نام رساله	سال چاپ	مجله	شماره مجلات	تعداد صفحه
1-	مقدمه يي بردستور زبان دري	1344	گسستنر		73
2-	بحثهاي در علم زبانشناسي	1345	--		73
3-	گزیده از کلاسيک هاي شعردري	1355	---		
4-	دبلوحي ژبي ژغ جورشت (ترجه از انگليسي محمد عبدالرحمان و عافلخان	1364	مجله کابل	شماره 7	23
5-	دژيوهني بنسيتونه (اساسات زبانشناسي)	1359	وژمه		31
6-	ابوالحسن علي هجويري	1334	ادب	4-2	
		1335- 1335		6-2 2-1	
7-	ادب شفاهي ترجمه از انگليسي	1353	مجله فلکلور	6-4	16
		1354		2-1	
8-	تدريس ربان يك روش علمي (ترجمه از انگليسي رابرت لادو)	1346	عرفان	11-1	200

45	6-3	ادب	1347	نقد بردستور زبان حميدي	9-
	4-3		1348		
48	6	ژوندون	1363	تصوير درشعردري وپيوند آن بازندگي	10-
15	3	ادب	1353	مفهوم دريادرشعر مولانا	11-

3-مقالات ارائه شده درسمینار ها و ترجمه ها که در مجلات کشور چاپ گردیده است

شماره	نام مقاله	سال چاپ	نام مجله یا روزنامه	تعداد صفحه
1	روش نو در تحقیق دستور زبان دري	1348	ادب (دانشگاه کابل) شماره 1-11	2
2	دستور زبان چیست؟	1339	مجله کابل: شماره 6-8	18
		1340	شماره 1	
3	بحث انتقادي راجع به علم زبان	1338	مجله ادب: شماره 2-3	15
4	زبان چیست؟ (ترجمة انگليسي: ف.بريزين)	1360	مجله اجتماعي علوم شماره 3	14
5	زبانشناسي چیست؟	1362	عرفان (وزارت معارف) شماره 11	10
6	علم زبان	1339	ادب: شماره 2	6
7	مسالة پيدايش و تكامل تاريخي زبان	1362	عرفان: شماره 10	23
8	نگارش و رسم الخط ترجمه از انگليسي: ف. بريزين	1362	اجتماعي علوم: شماره اول	13
9	زبان چگونه به وجود آمد ترجمه از انگليسي: ف. بريزين	1361	اجتماعي علوم: شماره 2	12
10	تكامل جامعه شناسي زبان ترجمه از انگليسي: يونس ديشيرف	1359	اجتماعي علوم: شماره 3-4	22
11	منشا صيغة ماضي در افعال پښتو ترجمه از انگليسي: هربرت نيزل	1348	ادب: شماره 6	4
12	دستور زبان	1340	ادب: شماره 1	18
13	نکته هاي در باب تيوري ترجمه	1366	مجله خراسان (اكادمي علوم)	8

	شماره 1			
48	ادب: شماره 5-6	1347	(نقد بر) دستور زبان حميدي	14
44	ادب: شماره 4-6	1337	زبانهاي بشر	15
22	ادب: شماره 4-5	1338	سير تاريخي علم زبان	16
16	ادب: شماره 16	1340	فونولوژي دري	17
27	سالنامه كابل	1359	مبدا زبان دري	18
200	عرفان: شماره 1-11	1346	تدريس زبان: يك روش علمي	19
	شماره 1	1347	(ترجمه از انگليسي: رابرت لادو)	
22	ادب: شماره 5-6	1339	جغرافياي لهجه يي (ترجمه از انگليسي: ليونارد بلوم فيلد)	20
23	ادب: شماره 5-6	1344	روش قياسي (ترجمه از انگليسي: فيلد)	21
20	خراسان (اكادمي علوم شماره اول	1362	كلمه و معني (ترجمه از انگليسي: ف. بريزين)	22
27	اجتماعي علوم: شماره 3	1361	زبانهاي ملي و لهجه ها (ترجمه از انگليسي: ف. بريزين)	23
	مجموعه مقالات سيمينار زبان رسانه ها	1367	ساختار دستوري در رسانه هاي همگاني	24
5	ادب: شماره 6	1338	زبان و ادبيات (ترجمه از انگليسي: ادوارد پيسير)	25
12	مجموعه مقالات سيمينار علمي ابن سينا		بحثي در نظام آوازشناسي ابن سينا	26
8	مجموعه سيمينار فقيرالله جلال آبادي	1364	خصوصيات لساني طريق الارشاد	27
28	كابل: شماره 6-9	1339	گرامر چيست؟	28
18	ادب: شماره 5-6	1339	دستور زبان دري	29
17	مجله وزمه (دانشكده ادبيات: شماره 3	1351	ژبوهنه په آريانا كي (زبانشناسي در آريانا)	30
	شماره 6	1352		
	شماره 6	1353		

31	د ژبي علم	1358	وژمه: شمارة 2	
		1359	شمارة 2-3	
32	د ژبي علم	1339	کابل: شمارة 3-12	18
		1340	شمارة 12	
33	د ژبي د حيرني اصول	1339	کابل: شمارة 11	9
34	حيني تصريفي کتگوري	1340	کابل: شمارة اول	7
35	گرامر	1340	کابل: شمارة 3	13
36	د ژبينيو مطالعاتو د تعول سير	1340	کابل: شمارة 4	28
		1341	شمارة 3-1	
37	ژبه حه ته وايي	1355	جريدة زيري (اکادمي علوم) شمارة 35	
38	بياهم د پشتو ژبي د تاريخ په باره کي	1358	کابل: شمارة 19-20	4
39	د اشتقاق علم	1356	زيري: شمارة 29	4
40	ژبه او لهجه	1356	زيري: شمارة 36	3
41	د تولو ژبو مور	1356	زيري: شمارة 3	3
42	ژبه او د انسان مفهوم	1356	زيري: شمارة اول	4
43	د ژبي د ماهيت په باب حيني نظري	1355	زيري: شمارة 46	9
44	عاميانه ايتمولوژي	1355	وژمه: شمارة 4	8
45	د گرامر په باب يوه نوي نظريه	1355	وژمه: شمارة 4	14
46	د فلالوجي لنده تاريخچه	1337	وژمه: شمارة 2	10
47	د يورپ پر ژپوهنه باندي د پاني ني د گرامر اغيزي	1351	وژمه: شمارة 6	5
48	د هنري والتر بليو د پشتو گرامر حيني خصوصيات	1356	وژمه: شمارة 3	6
49	د ژبي پيدايشت	1355	وژمه: شمارة 2	12
50	د ژبي علم (ترجمه از انگليسي: جان گروول)	1362	وژمه: شمارة 3-5	10
51	د ژبي گته(ترجمه: ليونارد بلوم فلد)	1337	وژمه: شمارة 4-6	12
52	د پشتو ژبي اهميت د اوستا اشعار و په ترجمه کي	1340	وژمه: شمارة 6	5
53	د جملي اجزا	1356	زيري: شمارة 49	2

54	مختلطي جملي	1356	زيري: شماره 48	3
55	ساده جمله او مركبه جمله	1356	زيري: شماره 47	2
56	جمله حه ته وايي	1356	زيري: شماره 46	2
57	تگميمونه او ترانسفارم (ترجمه: والتر كوك)	1356	وژمه: شماره 2	16
58	د گرامر د كلمي تحليل	1356	زيري: شماره 21	4
59	د پشتو اريكي له نورو ايراني ژبو سره	1340	وژمه: شماره 5	5
60	د پشتو ژبي ميډا	1354	وژمه: شماره 4	7
61	د ژبپوهني بنسټونه	1359	وژمه: شماره 2	31
		1360	شماره 2-3	
62	ژبه او گړدود (زبان و لهجه)	1366	كابل: شماره 8-9	19
63	مقدمه بر مطالعات ادبي	1340	ادب: شماره 3-4	32
		1342	شماره 2-4	
64	بديع, بلاغت, بيان		دايره المعارف آريانا	
65	بحثي بر گشتاسپنامه دقيقې بلخي و گرشاسپنامه اسدي توسي	سال 24	ادب: شماره 2	25
66	افكار ترقيخواهانه در اشعار مستغني	1353	ادب: شماره 2	5
67	جلوه هاي سبك هندي در اشعار امير خسرو دهلوي	1353	ادب: شماره 4	10
68	كيفيت انتقال يافتن ثقافت و ادب افغاني به هند	1337	ادب: شماره 3	7
69	نقش افغانستان در ورود و انتشار زبان دري در هندوستان	1354	ادب: شماره 4	22
70	مفهوم دريا در اشعار مولانا	1353	ادب: شماره 3	22
71	رهنماي مطالعه ادب (ترجمه: ليو ديكنس)	1354	ادب: شماره 3	47
72	ماهيت سبك و تحليل سبكشناسي (ترجمه: يو. اي. يوريف)	1362	اجتماعي علوم: شماره 4	13
73	موقف ادبشناسي در ساختار عمومي فرهنگ (ترجمه: ليديا گينزبورگ)	1366	خراسان (اكادمي علوم) شماره 24	
74	مسائل نقد ادبي دوران ما (ترجمه از)	1358	درسي براي دانشگاه	22

			انگلیسي: لونا چارسکي)	
75	ویژگیهای شعر (ترجمه: کرتو فرکادول)	1359	خراسان: شماره 1	16
76	نظریات مارکس و انگلز در باره هنر و ادبیات	1363	ژوندون (انجمن نویسندگان)	16
77	بی وزنی در شعر انارشیزم هنریست		جریده پامیر (شهرداری کابل)	
78	کلاسیکهای مارکسیزم لینینزم در باره ابداع هنری به مثابه تبارز نیروهای ذاتی انسان (ترجمه: اس. کبکیلا)	1363	مجموعه (دیادی از مارکس)	
79	تصویر در شعر دری و پیوند آن با زندگی و زبان	1364	مجله ژوندون: شماره 6	48
80	ادبیات و هنر در جهان امروز (ترجمه از انگلیسی: خراچینکو)	1358	درسی برای دانشگاه	27
81	تأثیر زبان و ادب دری بر عربی	1337	ادب: شماره 1-2	19
82	د رحمان په شعر کي د خیال صورتونه	1356	جریده زیری: شماره 5	9
83	د هجري په شعر کي تخیل	1364	در مجموعه "د هجري یاد"	10
84	ادبی کره کتنه	1364	ژوندون: شماره 3	10
85	ز موژ د دوران د ادبی کره کتنې مسألې	1346	کابل: شماره 2-3	18
86	د شعر د پیدایش په باب نظریات	1356	زیری: شماره 2	8
87	د شعر د پیدایش په باب د پوهانو نظریات	1356	زیری: شماره 12	6
88	موژ ولي خپل ادبی تاریخونه دمیتود په رنایکي ولیکو	1366	مجموعه مقالات سمپوزیم بین المللی تاریخ	7
89	په پښتو ادب کي د کره کتنې ضرورت	1360	مجموعه مقالات سمینار غلام محي الدين افغان (د افغان یاد)	9
90	شعر او واقعي دنیا	1336	وژمه: شماره اول	3
91	ادب د غربیانو په نزد	1355	زیری: شماره 42	4
92				
93	هنر به حیث سو تعبیر واقعیت (ترجمه از جمهوری افلاطون)	1342	ادب: شماره 5-6	18
94	شعور ناخود آگاه در آفرینش هنری	1358	درسی برای دانشگاه	21

			(ترجمه از: فلیب یاسین)	
95	ایدیولوژی و هنر (ترجمه از: یوا. لوکن)	1361	اجتماعی علوم: شماره اول	
		1364	خراسان: شماره 3	
96	هدفمندی زیبایی شناختی اجتماعی هنر (ترجمه از: جی. ل. ارماش)	1360	اجتماعی علوم: شماره 4	17
97	شخصیت، استعداد و ضبط نفس	1361	ژوندون: شماره 2	
98	محتوا و شکل در هنر (ترجمه از: و. و. وانسلوف)	1362	اجتماعی علوم: شماره 3	
99	بعضی از عوامل که دموکراسی را مختل میسازد	1345	جریده مساوات 5 دلو	
100	احزاب سیاسی	1346	// 21 قوس	
101	احزاب سیاسی: منشأ پارلمانی	1346	// 5 جدی	
102	اهداف ملی در کشورهای عقبمانده	1346	// 7 قوس	
103	شرایط دموکراسی	//	// 7 قوس	
104	قدرت سیاسی	//	// 23 عقرب	
105	در جستجوی دموکراسی	//	// 29 سنبله	
106	دموکراسی در جامعه اولی	//	// 2 اسد	
107	مسأله بی طرفی	//	// 20 سرطان	
108	چگونگی تشکل احزاب سیاسی	1345	// 10 حوت	
۱۰۹	مساوات چیست؟	۱۳۴۵	// ۲۵ دلو	
۱۱۰	بحثی در باره فرهنگ		ادب: شماره ۳	
			شماره 4	
۱۱۱	فلسفه تمدن البرت وایت حید(ترجمه از: جانسن)	۱۳۵۳	ادب: شماره ۴	۱۶
		۱۳۴۵	شماره ۱	
۱۱۲	طبقات و مبارزه طبقاتی (ترجمه از: اساسات مارکسیزم- لینینزم)	۱۳۴۶	اجتماعی علوم: شماره ۱	
۱۱۳	احساسات استقلال خواهی افغانها	۱۳۶۴	روزنامه انیس (جبهه ملی)	
۱۱۴	د حکومتونو ماهیت	۱۳۴۶	مساوات: 23 عقرب	
۱۱۵	د دموکراسی او ارتقا په لور	۱۳۴۶	مساوات: 5 جدی	
۱۱۶	انسان او تولنه	//	// 11 میزان	
۱۱۷	ارتقا او د اجتماعی موسساتو تحول	//	// 12 سرطان	
۱۱۸	کلتور چه ته وایي	۱۳۵۵	وژمه: شماره 3	۱۲

۱۱۹	مسائل تاسیس نظریه دانش (ترجمه از: نیکولای انجینکو)	۱۳۵۵	اجتماعی علوم: شماره 1-2

وقتی به این همه کار بزرگ پژوهشی و علمی استاد و سهم فعال شان در عرصه فرهنگی نظر می اندازیم ، سکوت مرگبار بالا نشینان در برابر این هم کار های با عظمت ایشان برایم سوال بر انگیز تر میشود. جناب نعمت حسینی باری نوشته بود: باوجود که پروفسور استاد رحیم الهام کارهای درخور ارزشی در فرهنگ و دانش انجام داده است ولی با دریغ، که در باره ی این استاد و کارهای ارزشمند نوعی سکوت شده و در جایگاه اش کسانی دیگر قرار داده شده اند .

منابع :

– یادداشت های اعضای فامیل استاد الهام

-- پروفسور محمد رحیم الهام درگستره دانش و پژوهش ، دکتور آریانفر

چند پارچه شعر استاد الهام

هنوز

... و هرچه مور محنت است،

در درخت زنده گی

ز برگه آرزوی ما خورد به

روی دشت بی حصار خفته گان

هزار گونه پشه های بیم

خون بی رمق زجسم ما مکد

هنوز ترانه سر نه دهیم؟

۱۳۶۶ کارته مامورین، کابل

مرغ شب

ناله میخواهم کنم سر، طاقت آواز نیست

راز دل را با که گویم، کا شنای راز نیست
روزگاری شد که بی شور و نوا قصد دلم
غیر خاموشی به بزم عشق دیگر ساز نیست
ساده گی ها در جهان رنگ دارد زینتی
هیچ نقشی در جهان صنع بی پرداز نیست
جلوه کن مستانه تا دمساز من گردد غزل
عشق را جز جلوهٔ مستانه کس دمساز نیست
چهره بگشا عشوه سر ده، سوی من بین خنده کن
چشم نامحرم که بادا بسته اینجا باز نیست
زنده مرغ شعر من از درد عشق است ای فلک!
ورنه بهر کشتننش تقصیر تیر انداز نیست
مرغ بی بالم بگو صیاد بگشاید قفس
زخمی تیغ جفا را طاقت پرواز نیست
۲ ثور ۱۳۴۴

رهرو

میروم از خویشتن خانهٔ دلبر کجاست؛
راه بلد نیستم خانهٔ رهبر کجاست؛
در طلب کوی یار قامت من حلقه شد
صاحب آن خانه کیست حلقهٔ این در کجاست
قافلهٔ آه من ناله کشد چون درای

رهرو گمگشته ام منزل دیگر کجاست
منزل مقصود من وادی درد است و سوز
دشت جنون مرا پای کجا سر کجاست
سر به سر اندر جگر زخم دگر میخورم
ای فلک چیره دست دستۀ خنجر کجاست
گریه بی حاصلی خشک شد از آه من
با نفسم ناله سوخت یار فسونگر کجاست
خرمن عمرم بسوخت گرمی جور کسی
دفع شرر میکنم باده و ساغر کجاست
خال جبین نگار برد دلم را به زور
نذر سپندش من ام آتش و مجمر کجاست
در دل بیادر و غم ناله ندارد اثر
عاشق غمدیده من یار جفاگر کجاست
گشت زبازار عشق جنس وفا ناپدید
یار وفادار کو! هست اگر در کجاست
ای دل رنجور من ناله مکن در قفس
گیر قفس بشکند بال کجا پرکجاست

۲۰ ثور ۱۳۳۲

وصیت

مرا روزیکه جان از تن بدرشد

ز برگ گل کفن دوزید بر من

به اشک عاشقانم تن بشوید

به پای کلبن ام سازید مدفن

که تا بر قبر من بلبل بخواند

به بالای سرم سروی نشانید

که قمری بر فرازش لانه سازد

به پای قبر من مطرب گمارید

که ساز غم به خرسندی نوازد

شود کز دل غم دیرین پراند

به جز دیوانگان کس را نباید

که بر طرف مزار من بیاید

اگر گیرم که آید هوشیاری

بگویدش که دیر آنجا نپاید

که رمز عشق را عاقل نداند

گر از باران و باد افتد مزارم

به ترمیمش کسی همت نیارید

وگر بیرون شود ذراتم از گور

به هر رنگی که باشد واگذارید

که ذراتم هوا بیرون فشانند

به خاک دشت یا بر صخره کوه

غبار قلب بر خونم نشیند

بگاہ نوبهاران از عبارم

براید لاله و دلبر به چیند

بروی سینه زان برگی خلاند

۱۰ ثور ۱۳۴۴

شمع مزار

دیر شد پس نامدم در انتظار خود منم

رفته ام از خود مگردر زیر بارخود منم

دره ناچیزم اما روشن ام از نور یار

هم خودم خورسید خویشم هم غبارخود منم

باغ عشقم را هراسی از خزان مرگ نیست

بلبل جاوید پای نوبهار خود منم

آتش شوقم گر از طوفان غم خاموش گشت

دود گردون خیز آه پر شرار خود منم

سالها در بزم یاران سوختم مانند شمع

آنقدر تنها شدم کاندرا کنار خود منم

خضم من شد آنقدرخوبم که از بیچارگی

دشمنان یارم شدند آنسان که یار خود منم

گر فتد در گردنم بار تناب زلف دوست

بهر قربان کردن خود چو بدار خود منم

بر مزارم گر نیفر وزید شمعی باک نیست

لاله خونین دلم شمع مزار خود منم

اسطوره گر شاسب

گر شاسب را بگو

ز شکاوند سر برار

ضحاک بند خود به دماوند بگسلید

عفریت مکروکید

با گونه گون فسون

بر چهره پلید نقاب فریب زد

شتید سروش گفته به گوشت به گاه خواب

این قصه را

که نوه پور گرامیت

رستم به سیستان

درخوان زال و زر

نوشید خون دختر مهراب کابلی

کو بود هم تبار پریزاده خودت

کز مهر وی به قلعه جاوید رفته ای

رودابه شیر داد

آن شرزه شیر را

دستان به او سپرد

جام زجوش موجه ارغند هیرمند

زان در رگ اش دويد

فرخنده خون سام نریمان زابلی

آن پاسدار با روی سنگی که در نبرد

ارژنگ دیو را سر چون صخره صما

با ضربتی به هاویه سینه اش چوکید

کرشاسپ را بگوی

شاید سروش به گوشت به گاه خواب

این قصه را

که از بن وبا روی بلخ پیر

زان راهبین هر آئینه فریاد میدوید

در نای روزگار

کی ایزد بزرگ

زین مردمان سست عناصر دلم گرفت»

« شیر خدا و رستم دستانم آرزوست»

ای ایزد بزرگ

اینجا نحیف آدم پیریست در نماز

کو از سر نیاز

فریاد میکشد

رنجورم و نزارم ازین زندگی تلخ

دور از دیار و یار

چون خس به ریگزار

خار اهانت‌م به ده دل و دیده می‌خلد
گل چین از حدایق پغمان ام آرزوست
کرشاسپ را بگوی که یک آژدر خبیث
در خوابگاه تو
با دمب شعله پویه و دندان زهر خیز
آدم کباب میکند و می‌خورد، بیا
این مار را بکوب
با گرز گاوسار
اری، بیا
و یا بر ما رستمی فرست
تا خوابگاه ناز ترا پاسبان شود
یعنی چنانکه باید و شاید
همان شود.

پروفسور رحیم الهام

۱۴-۰۹-۱۹۹۹

صاعقه بر ویرانه

بود در خانه من معركة ظلمت و نور
نور ایمان و سیاهی و غرور
بین آن کهنه حریفان کمین کرده به کین
خانه ام سنگی بود.

من به دیوار سبر و سنگین
با سر انگشت خودم روزنه یی میکنم
تا که نور آید و ظلمت برود
گشت از خون دلم ناخن کلکم رنگین
شد ز غوغای دلم غرش تندر پیدا
مشت زد آهم و شد چهره خورشید کبود
روزن نورسویم دیده خود باز نکرد
همچنان تاریکی بود.
باز هم میکنم
گرچه کم میکنم
گرم پیکار بدم
و تو خونسرد سویم میدیدی
سخت جانی ای مرا دیده ز جا بر جستی
که مرا صاعقه سان
بفگنی سوی حریف
دست بردی سوی افزار و به دستم دادی
که بکن!
کندن ام تُند شد و روزنه را کردم باز
آدمی پیدا شد
تو و را یافتی و ساختی اش بهر نبرد
با حریفان خودت

نام کردی که:

من از خانه تو بهر دفاع

قهرمان میسازم

وی به من شد دمساز

گرچه شد روزنه باز

لیکن، از کندن من خانه گک سنگی من

درز وافر برداشت

آخرش ویران شد

قهرمان تو مگر کرده گاهی

که ترا

خشمگین ساخته است

و تو بر خانه ویرانه من

از غضب صاعقه می اندازی!

۳۰ - ۰۸ - ۱۹۹۸ پشاور

پوقانه

من چو پوقانه بیتارم

بیرایطه ام

من سبکسیر و سبکبارم

بیواسطه ام

من خطا خورده ام از دست یکی طفل یتیم

که به وی هدیه یک آدم مسکین بودم

چون مرا یافت مرا برد سوی خانه خود

مادرش خوش شد و پنداشت که نان آوردست!

من چو پوقانه بیتارم

در جو هوا

من سبکسیر و سبکبارم

بگذار مرا

من نه نان ام که مرا گشته خورد سیر شود

من چو پوقانه بیتار فضا پیمایم

میپریم هر طرف و سر به فلک میسایم

میروم هر نفس از خویش

مگر میپایم

تا که نابودی من یک دو نفس دیر شود

لحظه بی « بر سر من سات کسی تیر شود »